Un altfel de profil al misionarului creștin - Dag Hammarskjöld (1905-1961)

Maxim (Iuliu-Marius) **MORARIU***

Abstract: A different profile of Christian Missionary - Dag Hammarskjöld (1905-1961). Governor of the National Bank of Sweden, second General Secretary of ONU, professor at the Uppsala University, Dag Hammarskjöld was a good diplomat and a good Christian too. He proposed a new way of seeing the Christian Mission and to practice the Christian Principles and he was, for that, classified between “the contemporary mystics”². Unfortunately, in Romanian Theology, he is almost unknown. He’s most important work of theology, *Markings*³, wasn’t until now translated in Romanian language, and he’s ideas are

* PhD candidate, Faculty of Orthodox Theology at University „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Romania.

² Karlmann Beyschlag, *Dag Hammarskjöld*, in Gerhard Ruchbach, Joseph Sudbrach (eds.) „Grandi misciti dal 300 al 1900”, Bologna, Edizioni Dehoniane Bologna, 2003, p. 509.

³ The princeps edition appeared in 1963, but we had acces only at one English version. See: Dag Hammarskjöld, *Markings*, London, Faber and Faber, 1972.

almost unknown in Orthodox Theology⁴. That is the reason for what, the author of this research, which contributed at the dissemination of his ideas⁵, written this study. In its pages, is analysed the way how see our author the profile of a Christian Missionary and there are presented the main qualities of the Christian Missionary, us are they seen by the Swedish diplomat. The research is based on his works and on the articles and studies about his life and activity. The work it will be a new approach in Romanian Literature and it we hope it will be the start of the discovering Dag Hammarskjöld in Romanian Theology.

Keywords: *neutrality, pragmatism, economy, law, ONU.*

Introducere

Diplomatul suedez Dag Hammarskjöld (1905-1961), cunoscut

⁴ That is why, the little article of Valentin Vesa, is almost a new approach in Romanian Theological literature. See: Valentin Vesa, *Dag Hammarskjöld- om politic și mistic al credinței*, în „Renașterea”, Serie nouă, anul XXV, nr. 12 (296), Decembrie, Cluj-Napoca, 2014, p. 5.

⁵ He published the study entitled: Iuliu-Marius Morariu, *Interferența dintre teologie, etică, economie și politică în viața și activitatea lui Dag Hammarskjöld (1905-1961)*, în Georgiana Iuliana Spineanu, Maria Semen, (eds.) *Sentenția-sesiune internațională de comunicări științifice studențești, volum de lucrări-ediția a V-a, 4-6 Decembrie 2014, Târgu Jiu, Târgu Jiu*, Editura Academica Brâncuși, 2014, p. 371-376; Idem, *The relation between religion and politics in the work of the diplomat Dag Hammarskjöld (1905-1961)*, în „Research and Science Today, Supplement No. 3/2015”, Târgu Jiu, 2015, pp. 280-283, and sustained the conferences: „Interferența dintre teologie, etică, economie și politică în viața și activitatea lui Dag Hammarskjöld (1905-1961)”, at *Sentenția - sesiune internațională de comunicări științifice studențești*, ediția a V-a, Târgu Jiu, 4-6.12. 2014 and *The relation between religion and politics in the work of the diplomat Dag Hammarskjöld (1905-1961)*, at *VIII International Student Conference “Politics & Society in Central and Eastern Europe”*, Wrocław, 21. 05. 2015.

mediului teologic apusean⁶ și celui protestant⁷, și cercetat deopotrivă și de către autorii preocupați de istoria contemporană și de evoluția relațiilor internaționale, este, din nefericire, aproape necunoscut mediului teologic românesc, în ciuda ideilor sale relevante și, nu suficient de familiar mediului laic. De aceea, acest studiu își propune ca, pe baza bibliografiei investigate, să îl aducă în atenția mediului științific românesc, valorificând cu precădere modalitățile prin care el a fost un adevărat misionar al creștinismului în spațiul politic, economic și diplomatic în care a activat.

În cadrul cercetării, vom realiza de asemenea o scurtă prezentare bio-bibliografică, atât datorită faptului că, pentru a defini prin prisma trăsăturilor lui fundamentale, profilul misionar al unui om, e necesar ca, în partea introductivă a demersului să se regăsească o prezentare, fie și succintă, a biografiei și a operei lui, în care să se reflecte principalele trăsături în acest sens, cât și din pricina faptului că, așa cum am menționat deja, multor cititori le este necunoscut personajul investigat, iar biografia lui îi va familiariza cu el. Pe de altă parte, cunoașterea mediului în care s-a format și a activat el și a familiei lui, ilustrează (dacă ne raportăm la faptul că bunicul său, Almgvist⁸, a fost considerat unul dintre cei mai mari poeți suedezi, iar tatăl său a fost directorul fundației Nobel⁹), felul în care s-a amprentat

⁶ Cf. Peter Dinzelbacher (ed.), *Dictionnaire de la Mystique*, Brepols, Alfred Kroner Verlag, 1993, p. 82-85, p. 366.

⁷ Cf. Alina J. Lyonn, *Moral motives and Policy actions. The case of Dag Hammarskjold at the United Nations*, în „Public Integrity”, vol. 9, no. 1, Winter, 2006, p. 79-95; Allan D. Falconer, „In this Sacrament the Whole of What Our Religion Mean is expressed”, în „Theology in Scotland”, vol. XV, nr. 2, 2008, p. 21-34; Bernard Erling, *Dag Hammarskjold's use of Thomas a Kempis*, în „Lutheran Quarterly”, year I, 1987, p. 341-357.

⁸ Bernd Jordan, Alexander Lenz, *100 de personalități ale secolului- politicieni*, trad. Dragoș Dinulescu, București, Editura All Educational, 2002, p. 80.

⁹ ***, *The new Encyclopaedia Britannica*, vol. V, XVth Edition, Chicago, Encyclopaedia Britannica Inc, 1991, p. 664; ***, *Grand Larousse encyclopedique en dix volumes*, Tome cinquieme, Paris, Librairie Larousse, 1962, p. 769; ***, *Encyclopaedia Britannica*, vol. 11, Chicago, London, Toronto, Geneva,

educația primită în familie asupra lui.

Fără a avea pretenția unei biografii exhaustive cum este cea a lui Roger Lipsy¹⁰ (care însă nu abordează latura lui teologică decât într-o manieră de-a dreptul pasageră), vom încerca totuși să realizăm prezentarea propusă folosindu-ne atât de operele autorului¹¹, cât și de istoriografia existentă, furnizată în mare măsură de către fundația ce poartă numele personajului¹².

Dag Hammarskjöld - scurtă incursiune biografică

Diplomatul, economistul, politicianul și filosoful Dag Hammarskjöld s-a născut la data de 29 iulie 1905 în localitatea Jonköping. A fost fiul lui Hjalmar Hammarskjöld, prim ministru al Suediei (1914-1917) și director al Fundației Premiilor Nobel (1924-1927)¹³ și nepot al poetului suedez Carl Jonas Love Almquist (1793-1866)¹⁴, reprezentant al romantismului suedez.¹⁵

Funcția politică deținută de tatăl său îl va face să își petreacă cea mai mare parte a copilăriei sale la Uppsala¹⁶, oraș cu care va interfera

Encyclopaedia Britannica, inc., 1962, p. 131-132.

¹⁰ Roger Lipsy, *Hammarskjöld – a life*, Michigan, University of Michigan Press, 2013.

¹¹ Dag Hammarskjöld, *Markings*; Gunnel Toren (ed.), *Literature (On the 50th Anniversary of his Death)*, Dag Uppsala, Hammarskjöld Library, 2011.

¹² Al cărei site oficial este: <http://www.dhf.uu.se/>, accesat 01. 07. 2015. Aici se găsesc materiale importante legate de viața și activitatea lui.

¹³ *** , *The new Encyclopaedia Britannica*, p. 664.

¹⁴ Vezi: *** , *Encyclopaedia Britannica*, vol. 1, Chicago, London, Toronto, Geneva, Encyclopaedia Britannica INC, 1962, p. 674; John Viklund, *Persuasion in Ninetenth-Century Sweedish Fiction: C. J. L Almquist and the „Rethorical situation”*, în Paernile Harsting and John Viklund (eds.), „Retic and Literature in Finland and Sweden 1600-1900”, Copenhaga, Nordisk Nedvaek for Retorikkens Historie, 2008, pp. 1-23, pentru mai multe informații privitoare la biografia lui și la elementele caracteristice ale scrisului său literar.

¹⁵ Bernd Jordan, Alexander Lenz, *op. cit.*, 80.

¹⁶ Valentin Vesa, *ar. cit.*, p. 5.

destul de mult de-a lungul vieții sale. De altfel, de capitala suedeză se leagă și prima parte a formării sale ca intelectual căci, aici a obținut licența în filosofie și masteratul în Drept. Cu toate acestea, doctoratul său nu va avea în centru nici una dintre aceste specializări, căci, în anul 1934, va obține titlul de doctor în economie la Amsterdam¹⁷.

În acest domeniu va și activa o vreme căci, după ce, între anii 1930-1933, a fost numit secretar într-o comisie guvernamentală, a devenit secretar și apoi guvernator al Băncii naționale a Suediei, cea din urmă funcție deținându-o între anii 1941-1948. Începând cu anul 1947, a intrat în Ministerul Afacerilor Externe, iar din anul 1954 a devenit cel de-al doilea secretar general al ONU, funcție pe care o va deține până la decesul survenit în condiții încă neelucidate, în urma unui accident aviatic, în timp ce se deplasa înspre Congo, cu scopul de a media criza de acolo¹⁸.

Din această postură, el a participat în calitate de mediator la soluționarea unor probleme importante precum criza Suezului (1956)¹⁹, cea a Libanului (1958) și la cea congoleză, încercând totodată să asigure egalitatea în drepturi a statelor mici cu cele mari, în cadrul organizației, și criticând orice formă de dictatură, fapt ce i-a adus adesea conflicte cu oameni politici precum Hrușciiov.

¹⁷ Karlmann Beyschlag, *ar. cit.*, p. 510.

¹⁸ Cf. Bernd Jordan, Alexander Lenz, *op. cit.*, p. 80-81; ***, *The new Encyclopaedia Britannica*, p. 664-665; ***, *Enciclopedia de istorie universală*, trad. Alexandru Balaci, Mădălina Chelemen, Radu Gâdei, Sorina Venier, București, Editura All Educațional, 2003, p. 694; Thomas Parish, *Encyclopedia Războiului Rece*, trad. Ion Nastasia, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p. 130.

¹⁹ Cf. Gheorghe Văduva, Mihai-Ștefan Dinu, *Crizele politico-militare ale începutului de mileniu*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, p. 26; Andre Siegfried, *Suez, Panama: et les routes maritimes mondiales, avec 33 cartes et graphiques*, Nouvelle édition revue et augmentée, Paris, Armand Collin, 1948, și Wiliam Roger Luis, Owen Roger, *Suez 1956: the crisis and its consequences*, Oxford, Oxford University Press, 1991, pentru mai multe informații cu privire la acest subiect.

Ca orator, nu era unul dintre cei mai apreciați, fapt cauzat probabil și de necesitatea prezentării în limba engleză a discursurilor. Această lacună îi va aduce chiar și critici postume. Un cercetător preocupat de discursurile lui le caracterizează astfel:

„Discursurile sale nu erau în mod special carismatice, ca cele ale predecesorului său, Trygve Lie, și își citea adesea discursurile pe care el însuși le scrisese, într-o manieră monotona”²⁰.

În ciuda acestui fapt, el a reușit totuși să se exprime cu competență asupra unor probleme importante și să își impună punctul de vedere. Astfel, dacă atunci când a devenit secretar al instituției pomenite, funcția sa avea mai mult o valoare simbolică, la decesul său, rolul ei în cadrul structurii din care făcea parte crescuse considerabil²¹.

Decesul său a survenit, după cum am pomenit deja, într-un accident aviatic, în data de 18 septembrie a anului 1961, în timp ce se deplasa spre Congo, în scopul soluționării crizei de aici. Cauzele accidentului aviatic, care i-au pus capăt zilelor, nu au fost nici astăzi elucidate, unii simpatizanți ai săi considerând până astăzi că a fost vorba despre un atentat.

Pentru meritele sale, diplomatul suedez a devenit cel de-al doilea om istorie care a primit postum Premiul Nobel pentru pace²².

²⁰ Stâlne, Kristian, *The Meaning-making of Dag Hammarskjöld*, în „Integral Review”, vol. 7, Nr. 2/2011, p. 138.

²¹ „În aprilie 1953, Dag Hammarskjöld (1905-1961) a fost ales Secretar General al Organizației Națiunilor Unite, poziție pe care a deținut-o pentru opt ani. I s-a spus de către predecesorul lui că era pe cale „să intre în cea mai imposibilă slujbă de pe acest pământ”. Dar, datorită integrității sale personale, curajului, abilităților diplomatice, și entuziasmul său în implementarea Cartei Națiunilor unite, Hammarskjöld a adus o nouă autoritate acestui rol. Abordarea sa inovativă a întărit abilitatea ONU de a evita iminența conflictelor. În secolul XX, Hammarskjöld a fost suedezul care a devenit foarte bine cunoscut pentru cunoștințele sale internaționale”. Gunel Torren, *Dag Hammarskjöld- the Pacemaker*, în Gunnel Toren (ed.), „Dag Hammarskjöld, Literature (On the 50th Anniversary of his Death)”, Uppsala, Dag Hammarskjöld Library, 2011, p. 5.

²² Valentin Vesa, *ar. cit.*, p. 5; Bernd Jordan, Alexander Lenz, *op. cit.*, p. 80-81;

Un altfel de profil al Misionarului Creștin - Dag Hammarskjöld (1905-1961)

Dag Hammarskjöld e departe de tot ceea ce ar putea însemna, în accepțiunea clasică a termenului, misionarul. Departe de a fi un prozelit zelos care să încerce să propovăduiască și altora crezurile sale și să îi determine să le aplice și ei, protestantul Dag era un om cu trăire sinceră, care nu se sfia să vorbească despre crezurile sale, dar care nu ținea să epateze prin ele. Cu toate acestea, el este totuși un misionar atât prin faptul că a fost un creștin practicant, cât și prin trăirile mistice pe care le-a avut și pe care le-au deconspirat cugetările de-a dreptul patericale²³ din *Markings*²⁴, tot ceea ce a făcut el fiind parte a unei mari strategii misionare, specială prin prisma particularităților ei, prin care se dorea propovăduirea lui Hristos și se propuneau ca alternativă de viață bună principiile creștine.

Pus în situația de a participa la o serie de conferințe ecumenice, el și-a propovăduit crezurile lui, însă, pentru acest lucru nu ar putea fi considerat nici misionar, nici prozelit. Cu toate acestea, prin faptul că, uneori, în cadrul discursurilor pe care le rostea, fie în plenul ONU, fie în cadrul a diferite reuniuni ale acestei instituții, dintre care o parte s-au păstrat și astăzi²⁵, se folosea cu încredere și dibăcie fie de pasaje scripturistice, fie de citate din Sfinții Părinți, s-a dovedit un propovăduitor al principiilor creștine într-un mediu în care puțini s-au străduit să fie astfel și unde astăzi acest lucru ar fi aproape imposibil.

Apoi, prin faptul că a dus o viață morală de o curăție ireproșabilă,

***, *The new Encyclopaedia Britannica*, op. cit., p- 664-665; ***, *Enciclopedia de istorie universală*, p. 694; Thomas Parish, op. cit., p. 130; Karlmann Beyschlag, ar. cit., p. 510.

²³ *Ibidem*, p. 515.

²⁴ Dag Hammarskjöld, *Markings*. Traducerea care ar reda cel mai fidel sensul operei sale postume ar fi, după părerea noastră acela de *Cugetări*, mai degrabă decât cel de *Marcaje*, așa cum propune Valentin Vesa, deși nici acesta nu poate fi considerat eronat. Cf. Valentin Vesa, ar. cit. p. 5; Bernhard Erling, *A Reader's Guide to Dag Hammarskjöld's Waymarks*", Minnesota, St. Peter Press, 2010.

²⁵ Cf. http://www.youtube.com/watch?v=xEQr_dbH79Q&hd=1, accesat 01. 07. 2015.

care i-a conferit și un prestigiu aparte în rândul membrilor organizației pe care o reprezenta ca diplomat, s-a dovedit din nou a fi un misionar. E greu de cuantificat efectul pe care l-a avut curăția și corectitudinea vieții sale asupra celor care l-au cunoscut, însă e de presupus că unii dintre ei vor fi remarcat acest lucru și îl vor fi ales drept model

Desigur, prin opera sa *Markings*, el a făcut postum o activitate misionară pe care nu și-ar fi imaginat-o. Cugetările autobiografice de aici²⁶, peste 250 la număr²⁷, similare adesea celor din *Pateric*²⁸, îl relevă ca pe un om cu ample trăiri mistice, iar gândurile lui, de profunzime teologică, îl fac să fie clasificat de unii autori apuseni între „marii mistici ai secolului XX”²⁹. Caracterizând din perspectiva conținutului această operă importantă, dar insuficient cunoscută în spațiul teologic românesc, teologul Valentin Vesa (azi părintele Benedict) spunea:

„Jurnalul său spiritual exprimă trei idei majore despre viața sa interioară. Mai întâi, îl revelează ca o persoană pregătită să-i răspundă afirmativ oricui, când vine vorba despre sensul vieții (interpretarea personală a 2 Cor. 11, 19 „În Hristos rezidă acel da). Cel de-al doilea element se referă la curajul vieții, al itinerariului zilnic pas cu pas, cu ineditul și banalul său, dar, mai ales, cu aventura spirituală pe care ne-o propune. Și, în sfârșit, chemarea pătimirii în exigența unei smeriri absolute, care exprimă singurul mod de slăvire al omului”³⁰.

Ceea ce particularizează însă viziunea lui asupra credinței, este modul pragmatic de raportare la creștinism și la principiile lui.

²⁶ Peter Dinzelbacher, *op. cit.*, p. 82-85, p. 366.

²⁷ Karlmann Beyschlag, *ar. cit.*, p. 515.

²⁸ Este vorba despre *Patericul egiptean*; comparația îi aparține autorului mai sus citat. Cf. ***, *Patericul egiptean*, ed. Petru Pleșa, Alba-Iulia, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, 1999.

²⁹ Karlmann Beyschlag, *ar. cit.*, p. 509. Alții, la rândul lor, includ *Markings*, opera lui fundamentală, între marile scrieri autobiografice cu conținut mistic din toate timpurile, alături de *Confesiunile* lui Augustin și de alte lucrări similare. A se vedea, de exemplu: Peter Dinzelbacher, *op. cit.*, p. 82-85, p. 366.

³⁰ Valentin Vesa, *ar. cit.*, p. 5. Cf. Karlmann Beyschlag, *ar. cit.*, p. 509.

Etica globală, propovăduită de el, presupunea inovarea discursului politic cu dimensiunea spirituală a celuilalt³¹. Hammarskjöld chema la activism și la trăirea creștinismului în spațiul de activitate a fiecărui om. Altfel spus, el propunea ca fiecare om să trăiască, în modul lui de viață specific și în cadrele în care se găsea în modul cel mai firesc și plenar credința creștină.

Prin ceea ce a făcut el, prin ideile pe care le-a propovăduit și prin felul în care a interacționat cu cei din jur, personajul prezentat a fost astfel un misionar creștin, însă, unul atipic, „un altfel de misionar”, care nu a făcut din propovăduirea creștinismului un țel, ci s-a străduit să îl ipostazieze în viața lui, misiunea devenind astfel o extensie a propriei lui persoane.

Concluzii

După cum am arătat și anterior în paginile prezentării noastre, Dag Hammarskjöld a fost un om educat în spirit creștin, un evanghelic practicant, care s-a străduit să-și trăiască credința așa cum a știut mai bine și a încercat să cultive o relație cu divinitatea. Prin trăirea sinceră a adevărilor fundamentale de credință și prin fundamentarea scripturistică și patristică a opiniilor lui, la fel ca și prin celelalte elemente care i-au impregnat biografie și care, adesea într-o manieră subtilă și greu observabilă, au interferat cu spațiul

³¹ „În această poziție, Hammarskjöld a fost chemat să promoveze o etică globală, în cazul său, generată de experiența sa mistică, pe care o definește: „întotdeauna aici și acum – în acea libertate care presupune o distanță, în acea tăcere născută din liniștire. Aceasta este libertatea în mijlocul acțiunii, o liniștire în mijlocul celorlalți... În lumea noastră, calea sfințeniei trece în mod obligatoriu prin spațiul acțiunii”. Metodologia pe care o promovează Hammarskjöld vizează inovarea discursului politic cu dimensiunea spirituală a Celuilalt și a importanței cunoașterii de sine. Și de aici, misiunea sa este limpede – „a servi, ca un slujitor civil internațional... activ ca un instrument, un catalizator, sau cel care inspiră”. Valentin Vesa, *ar. cit.*, p. 5; Cf. Dag Hammarskjöld, *Markings*, p. 270.

religios, el a reușit totuși să propovăduiască și altora, chiar dacă indirect, creștinismul, fiind, prin aceasta, un altfel de misionar creștin, unul care nu a propovăduit un ideal confesional ci un bine comun, fundamentat pe principii metafizice.

References:

1. Beyschlag, Karlmann, *Dag Hammarskjöld*, in Gerhard Ruchbach, Joseph Sudbrach (eds.), "Grandi misciti dal 300 al 1900", eds. Bologna, Edizioni Dehoniane Bologna, Bologna, 2003.
2. Dinzelbacher, Peter (ed.), *Dictionnaire de la Mystique*, Brepols, Alfred Kroner Verlag, 1993.
3. ***, *Encyclopaedia Britannica*, vol. 1, Chicago, London, Toronto, Geneva, Encyclopaedia Britannica INC, 1962.
4. ***, *Encyclopaedia Britannica*, vol. 11, Chicago, London, Toronto, Geneva, Encyclopaedia Britannica, inc., 1962.
5. ***, *Enciclopedia de istorie universală*, trad. Alexandru Balaci, Mădălina Chelemen, Radu Gâdei, Sorina Venier, București, Editura All Educațional, 2003.
6. Erling, Bernhard, *A Reader's Guide to Dag Hammarskjöld's Waymarks*, Minnesota, St. Peter Press, 2010.
7. Idem, *Dag Hammarskjöld's use of Thomas a Kempis*, în „Lutheran Quarterly”, year I, 1987.
8. Falconer, Allan D., „In this Sacrament the Whole of What Our Religion Mean is expressed”, în „Theology in Scotland”, vol. XV, nr. 2, 2008.
9. ***, *Grand Larousse encyclopedique en dix volumes*, Tome cinquieme, Paris, Librairie Larousse, 1962, p. 769.
10. Hammarskjöld, Dag, *Literature (On the 50th Anniversary of his Death)*, ed. Gunnel Toren, Dag Uppsala, Hammarskjöld Library, 2011.
11. Idem, *Markings*, Faber and Faber, London, 1972.
12. Jordan, Bernd, Lenz, Alexander, *100 de personalități ale secolului-politicieni*, trad. Dragoș Dinulescu, București, Editura All Educațional, 2002.
13. Lipsy, Roger, *Hammarskjöld – a life*, Michigan, University of Michigan Press, 2013.
14. Lyonn, Alina J., *Moral motives and Policy actions. The case of Dag Hammarskjöld at the United Nations*, în “Public Integrity”, vol. 9,

- no. 1, Winter, 2006.
15. Morariu, Iuliu-Marius, *Interferența dintre teologie, etică, economie și politică în viața și activitatea lui Dag Hammarskjöld (1905-1961)*, Georgiana Iuliana Spineanu, Maria Semen (eds.), „Sentenția - sesiune internațională de comunicări științifice studențești, volum de lucrări- ediția a V-a, 4-6 Decembrie 2014, Târgu Jiu”, Târgu Jiu, Editura Academica Brâncuși, 2014.
 16. Parish, Thomas, *Enciclopedia Războiului Rece*, trad. Ion Nastasia, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
 17. ***, *Patericul egiptean*, ed. Petru Pleșa, Alba-Iulia, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, 1999.
 18. Roger, Luis Wiliam, Roger, Owen, *Suez 1956: the crisis and its consequences*, Oxford, Oxford University Press, 1991.
 19. Siegfried, Andre, *Suez, Panama: et les routes maritimes mondiales, avec 33 cartes et graphiques*, Nouvelle édition revue et augmentée, Paris, Armand Collin, 1948.
 20. Stâlne, Kristian, *The Meaning-making of Dag Hammarskjöld*, în „Integral Review”, vol. 7, Nr. 2/2011.
 21. ***, *The new Encyclopaedia Britannica*, vol. V, XVth Edition, Chicago, Encyclopaedia Britannica Inc, 1991.
 22. Torren, Gunel, *Dag Hammarskjöld- the Pacemaker*, în Gunnel Toren (ed.), “Dag Hammarskjöld, Literature (On the 50th Anniversary of his Death)”, Uppsala, Dag Hammarskjöld Library, 2011.
 23. Văduva, Gheorghe, Dinu, Mihai-Ștefan, *Crizele politico-militare ale începutului de mileniu*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
 24. Vesa, Valentin *Dag Hammarskjöld - om politic și mistic al credinței*, în “Renașterea”, Serie nouă, anul XXV, nr. 12 (296), Decembrie, 2014.
 25. Viklund, John, *Persuasion in Ninetenth-Century Sweedish Fiction: C. J. L Almquist and the “Rethorical situation”*, în Paernile Harsting and John Viklund (eds.), “Retic and Literature in Finland and Sweden 1600-1900”, ed. Copenhaga, Nordisk Nedvaek for Retorikkens Historie, 2008.
 26. <http://www.dhf.uu.se/>, accesat 01. 07. 2015.
 27. http://www.youtube.com/watch?v=xEQr_dbH79Q&hd=1, accesat 01. 07. 2015.